

ลักษณะแผ่นดินกับการเกิดแรงแยก และการสร้างแรงรวมภายในชาติ

มนู วัลยะเพ็ชร*

ทกประเทศเมื่อก่อเกิดขึ้นมาแล้ว ย่อมมีจุดประสงค์เพื่อให้ประเทศตนสามารถประสบความสำเร็จรุ่งเรือง และการสร้างอำนาจของชาติให้แก่นั่นอย่างเต็มที่ อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บั่นทอนให้ประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถบรรลุถึงจุดประสงค์นี้ได้ก็เนื่องมาจากแรงแยกที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าหากเราสามารถแก้ไขปัญหาระบบแยกนี้ได้ โดยการสร้างแรงรวมขึ้นมาทดแทน ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ประเทศประสบผลในการพัฒนา และมีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น

ลักษณะแผ่นดินจัดว่าเป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพประการหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงแยกและแรงรวมภายในประเทศตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าลักษณะดังกล่าวมีสาเหตุเป็นเช่นไร และมีแนวทางในการสร้างแรงรวมได้อย่างไร

สาเหตุที่ทำให้เกิดแรงแยกและแรงรวม

ในการพิจารณาสาเหตุที่ทำให้เกิดแรงแยกของประเทศใด รัฐใดหรือของประเทศไทยก็ตาม เราจะต้องพิจารณาถึงลักษณะแผ่นดินทั่ว ๆ ไปของประเทศนั้น เช่น ลักษณะที่ราบ ที่สูง ฝั่งทะเล ที่เป็นส่วนทำให้เกิดแรงแยกภายในประเทศหรือก่อให้เกิด

จุดอ่อนในอันที่ทำให้ข้าศึกเข้ามาก่อความยุ่งยากในการป้องกันประเทศหรือแม้ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ประชากรภายในประเทศไม่ว่าในลักษณะการติดต่อ การคมนาคมขนส่ง หรือไปมาหาสู่ระหว่างกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และลักษณะอื่น ๆ ที่นำความโดดเดี่ยวมาสู่ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ๆ และในขณะเดียวกันในการพิจารณาถึงสาเหตุดังกล่าวที่ทำให้เกิดแรงรวมนั้นก็ ต้องพิจารณาลักษณะแผ่นดินดังกล่าวว่า มีส่วนทำให้เกิดแรงรวมภายในประเทศหรือก่อให้เกิดจุดแข็งในอันที่ก่อให้เกิดความมั่นคงอันหนึ่งอันเดียวกันแก่คนภายในชาติอย่างไร

ลักษณะแผ่นดินหรือลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย คณะกรรมการภูมิศาสตร์

* ศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

แห่งชาติได้จัดแบ่งออกเป็น ๖ ภาค เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ผู้เขียนจะได้นำลักษณะแผ่นดินทั้ง ๖ ภาค มาพิจารณาตามแนวดังกล่าวดังต่อไปนี้:-

๑. ภาคเหนือ ภาคเหนือประกอบด้วย ๙ จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน และ อุตรดิตถ์

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่ว ๆ ไป ประกอบด้วยภูเขาและเทือกเขาสูงทอดยาวในแนวเหนือ-ใต้ ขนานกับลองจิจูด แนวเขาเหล่านี้ต่อโยงมาจากเทือกเขาในแคว้นยูนนานของจีน จากลักษณะการเปลี่ยนแปลงในทางธรณีวิทยาคือมีการแทรกดันตัวของหินหนืด ประกอบกับแรงบีบอัดในแนวตะวันออก-ตะวันตก ทำให้พื้นผิวโค้งงอกลายเป็นภูเขาและเทือกเขาสูง บริเวณระหว่างแนวเขาเหล่านี้มีที่ราบระหว่างภูเขาซึ่งสันนิษฐานว่าเกิดจากรอยเลื่อนในยุคเทอร์เทียร์ ที่ราบระหว่างภูเขาดังกล่าวนี้ได้แก่ บริเวณที่ราบเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ และน่าน บริเวณที่ราบระหว่างภูเขาเหล่านี้มีแม่น้ำสายสำคัญ ๆ ที่เกิดจากบริเวณเทือกเขาสูงไหลผ่าน อาทิเช่น แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน นอกจากนี้มีแม่น้ำใหญ่และสำคัญดังกล่าวมาแล้ว ยังมีแม่น้ำเล็ก ๆ ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำใหญ่ดังกล่าว และลำห้วย อีกหลายสาย เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำลาว และแม่น้ำสาย เป็นต้น ที่ราบระหว่างภูเขาเหล่านี้โดยมากมีระดับสูงกว่าระดับน้ำทะเล

ปานกลางประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ เมตร ที่ราบระหว่างภูเขาดังกล่าวนับว่าเป็นบริเวณที่มีความสำคัญในทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างมาก เพราะเป็นบริเวณที่ทำการตั้งถิ่นฐานของประชากรอย่างหนาแน่น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของการตั้งถิ่นฐานของประชากรกันขึ้น ด้วยเหตุนี้แรงรวมจึงเกิดขึ้นได้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้

อย่างไรก็ตาม ลักษณะภูมิประเทศในภาคนี้มีอยู่บางส่วนที่ประกอบด้วยภูเขาและเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ขรุขระ ยากแก่การคมนาคม ซึ่งนับว่าได้สร้างแรงแยกให้กับผู้คนที่อยู่บริเวณนี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น บริเวณแนวเทือกเขาถนนธงชัย ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ บริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งมีที่ราบแคบ ๆ อยู่ระหว่างทิวเขาถนนธงชัยตะวันตก และทิวเขาถนนธงชัยตอนกลาง และทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือก็มีเทือกเขาหลวงพระบางซึ่งกั้นพรมแดนไทยกับลาวตั้งแต่ทางด้านตะวันออกของอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงราย ผ่านลงมาทางจังหวัดน่าน แพร่ อุตรดิตถ์ แต่ในส่วนเขตอำเภอทุ่งช้าง อำเภอปัว และอำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีที่ราบแคบ ๆ และโดยเฉพาะในเขตอำเภอทุ่งช้าง ซึ่งเคยเป็นแหล่งฮักเหิมของผู้ก่อการร้าย ย่อมแสดงให้เห็นถึงการก่อให้เกิดแรงแยกของบริเวณนี้ได้อย่างดี นอกจากนั้นตามแนวเทือกเขาตะวันตกมีอยู่หลายแห่งที่มีช่อง

ทางผ่านและลำน้ำต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นจุดอ่อนแอของประเทศเพราะลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวนี้ไม่อาจจะกีดกันการเคลื่อนย้ายของหน่วยย่อย ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลเดินเท้าหรือขบวนสัตว์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งนับว่าก่อให้เกิดแรงแยกแ่กพื้นที่ดังกล่าวในระยะต่อมาได้ ช่องทางดังกล่าวในภาคนี้มีดังนี้:-

๑.๑ ช่องทางอำเภอมะแมสาย อยู่ทางทิศเหนือสุดที่อำเภอมะแมสาย จังหวัดเชียงราย เป็นช่องทางที่มีถนนถาวร ทางด้านไทยคุณภาพของถนนอยู่ในขั้นดี ส่วนทางด้านพม่าแม้เป็นถนนแคบ ๆ ผิวไม่สู้ราบเรียบ แต่ก็ยังเป็นพื้นลาดแอสฟัลท์ รถสองคันสวนกันได้ มีสะพานถาวรข้าม โดยที่สะพานด้านหนึ่งเป็นของประเทศไทย และสะพานอีกด้านหนึ่งเป็นของสหภาพพม่า ลำแม่น้ำสายในฤดูฝนจะมีระดับน้ำลึก แต่ในฤดูแล้งบางตอนน้ำแห้งเดินลุยน้ำข้ามฝั่งได้

๑.๒ ช่องน้ำเพียงดิน เป็นช่องทางจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปสู่เมืองมณฑลเล ช่องทางสายนี้ใช้ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบกเป็นทางคนเดินลัดเลาะไปตามลำน้ำปาย ข้ามพรมแดนที่บ้านน้ำเพียงดิน และมีทางเดินต่อไป เมื่อข้ามแม่น้ำสาละวินแล้วจะมีทางเดินต่อไปจนถึงบ้านผาสอง ตลอดทั้งเมืองตองอูและเมืองมณฑลเลได้ หากจะไปทางเรือก็สามารถล่องเรือตามลำน้ำปายเข้าสู่แม่น้ำสาละวินไปยังเมืองตองอูได้

๑.๓ ช่องทางขุนยวม เป็นช่องทางผ่านภูเขาจากอำเภอกุนยวมไปยังเมืองตองอู

เส้นทางนี้ในฤดูแล้งใช้ได้ดีมาก

๑.๔ ช่องดากะวิน เป็นช่องทางคนเดินเชื่อมกันกับช่องทางแม่ฮอด จากช่องทางแม่ฮอดไปยังเมืองมะละเลิงได้

๒. ภาคกลาง ประกอบด้วย ๒๒ จังหวัด คือ สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี นครนายก สุพรรณบุรี อยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร นครปฐม สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางส่วนใหญ่ประกอบด้วยที่ราบ ซึ่งเกิดจากการที่แม่น้ำพัดพาเอาเศษหิน เศษดิน กรวดทราย และตะกอนมาทับถมพอกพูนมานับเป็นเวลาล้าน ๆ ปี บริเวณที่ราบของภาคนี้กินอาณาบริเวณตั้งแต่ทางใต้ของจังหวัดอุตรดิตถ์ลงไปจนถึงอ่าวไทย นับเป็นพื้นที่ราบที่มีขนาดกว้างใหญ่กว่าภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ

บริเวณภาคกลาง เมื่อพิจารณาตามลักษณะโครงสร้างสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ เขต คือ

๒.๑ ภาคกลางตอนบน ได้แก่บริเวณตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ขึ้นไปทางตอนบนครอบคลุมพื้นที่ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย รวมทั้งบริเวณทางตอนใต้ของอุตรดิตถ์และเพชรบูรณ์ ภูมิประเทศโดยทั่ว ๆ ไปในบริเวณตอนบนนี้ประมาณ ๒ ใน ๓ ของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม

แม่น้ำ และที่ราบลูกฟูก ซึ่งเกิดจากการกระทำของแม่น้ำสายสำคัญ ๆ คือแม่น้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และสาขา ภูมิประเทศที่เป็นลูกฟูกนั้น อาจเกิดจากการที่แม่น้ำพัดพาเอาเศษหิน กรวด หินทราย ที่มีขนาดใหญ่ และตกตะกอนและทับถมพอกพูน ถ้าหากเทียบกับดินตะกอนแล้ว ชนิดแรกสามารถต้านทานต่อการสึกกร่อนได้มากกว่าชนิดหลัง ทำให้กลายเป็นภูมิประเทศคล้าย ๆ ลูกคลื่น มีลูกเนินเตี้ย ๆ สลับกับบริเวณที่ง่ายแก่การสึกกร่อนซึ่งกลายเป็นร่องลึกมีลักษณะเป็นที่ราบลูกฟูก (*rolling หรือ dissected plain*) ภูมิประเทศทางตะวันตกเฉียงเหนือของเขตนี้เป็นภูเขาและเทือกเขาจดขอบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวเทือกเขาดังกล่าวได้แก่เทือกเขาเพชรบูรณ์ ๒ ซึ่งต่อเนื่องมาจากเทือกเขาหลวงพระบาง ระหว่างเทือกเขาเพชรบูรณ์ ๑ และเทือกเขาเพชรบูรณ์ ๒ มีที่ราบแคบ ๆ ในเขตอำเภอหล่มสักดี และจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ราบนี้มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านลงไปทางใต้

๒.๒ ภาคกลางตอนล่างหรือที่ราบกรุงเทพฯ หรือดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยา

ภูมิประเทศของภาคกลางตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ทางตอนใต้ของจังหวัดนครสวรรค์ลงไปจนถึงอ่าวไทย บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มตั้งแต่ละติจูด ๑๕ องศา ๑๕ ลิปดาเหนือลงไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินตะกอนที่

แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง พัดพามา อย่างไรก็ตาม นับว่ามีประโยชน์ในการปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชหลักของประเทศได้อย่างดี ความสูงของพื้นที่ในบริเวณที่ราบนี้นับว่าน้อยกว่าภาคอื่น ๆ ในประเทศ เช่นที่กรุงเทพมหานคร ประมาณ ๑.๕-๒ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และที่จังหวัดอยุธยา ประมาณ ๔-๕ เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง และด้วยเหตุนี้ทำให้พื้นที่บางส่วนของที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลได้กลายเป็นที่ลุ่มชายฝั่งและป่าชายเลนไป เช่นในบางส่วนของจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม เป็นต้น

๒.๓ บริเวณขอบที่ราบ (*marginal plain*) ได้แก่ ภูมิประเทศที่มีลักษณะเป็นที่ราบแคบ ๆ บางบริเวณทางด้านตะวันตกของจังหวัด อุทัยธานี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และบางบริเวณทางด้านตะวันออกของจังหวัดสระบุรี ลพบุรี ซึ่งลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวในทางธรณีสัณฐานวิทยาแตกต่างจากที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทั้งนี้เพราะหินที่สึกกร่อนกลายเป็นดิน รวมทั้งน้ำเป็นตัวการที่ทำให้เศษหิน เศษดิน เหล่านั้นมาทับถมในบริเวณเชิงเขา

บริเวณทางด้านตะวันออกของจังหวัดลพบุรี โดยเฉพาะในเขตอำเภอโคกสำโรง ลำน้ำรายณ์ เป็นที่ราบสลับลูกเนินเตี้ย ๆ ซึ่งบริเวณนี้สึกกร่อนมาจากหินปูน หินชะนวน และหินดินดาน ทำให้ดินมีสีเทาเข้มถึงดำ นอกจากนี้ในบางบริเวณมีหินอัคนีแทรกขึ้น

มาเป็นหย่อม ๆ มีหินปะซอลท์ และหินแอนดีไซต์ปนอยู่ด้วย บางแห่งมีแร่เหล็ก เช่นที่เขาทับควาย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งบริษัทปูนซีเมนต์ไทยผลิตแร่ป้อนโรงงานถลุงเหล็กของบริษัทที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดอยุธยา พื้นที่บริเวณรอบที่ราบทั้งสองด้าน ปัจจุบันเป็นแหล่งที่มีความสำคัญในการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย มันสำปะหลัง และอื่น ๆ กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ซึ่งนับว่าเขตนี้ก่อให้เกิดการสร้างแรงรวมในทางเศรษฐกิจให้กับประเทศอย่างมาก

ดังที่ได้กล่าวมานั้นย่อมเห็นได้ว่า บริเวณภาคกลางโดยส่วนรวมมีส่วนก่อให้เกิดการสร้างแรงรวมอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเป็นที่ราบก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นอย่างมากที่สุดตลอดทั้งแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ ที่ราบภาคกลางตอนล่างกล่าวโดยทั่วไปจะก่อให้เกิดแรงรวมมากที่สุด รองลงไปคือบริเวณของที่ราบและภาคกลางตอนบน อย่างไรก็ตามในพื้นที่ดังกล่าวนี้ก็ย่อมทำให้เกิดแรงแยกได้เหมือนกัน เช่น บริเวณที่ลุ่มชายฝั่งหรือแถบป่าไม้โกงกาง ป่าไม้แสม ในแถบชายฝั่งของสมุทรปราการ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม

๓. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ประกอบด้วย ๑๗ จังหวัด ได้แก่ หนองคาย เลย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร

อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิ นครราชสีมาและมุกดาหาร

ภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะแยกตัวออกจากภาคเหนือและภาคกลางอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพราะการยกตัวของแผ่นดินสองด้าน คือทางด้านตะวันตกและด้านใต้ ทำให้ภูมิประเทศตะแคงลาดเอียงไปทางเหนือ ความสูงของขอบสันทางด้านนี้เฉลี่ยประมาณ ๔๐๐ เมตร บริเวณทางตอนกลางของภาคมีลักษณะเป็นแอ่งคล้ายกระทะทางลุ่มแม่น้ำชี และแม่น้ำมูล ทั้งนี้เพราะเทือกเขาภูพานทอดยาวคั่นไปทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของภาคในแนวทิศตะวันออกเฉียงใต้-ตะวันตกเฉียงเหนือ ส่วนทางตอนบนเป็นแอ่งหนองหาร และที่ราบลาดลงเอียงไปทางแม่น้ำโขง

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาโดยทั่ว ๆ ไปของภาคนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วย หินทรายและชั้นเกลือแทรกอยู่ในบางบริเวณ หินทรายเหล่านี้เมื่อสึกกร่อนสลายตัวไปเป็นดินทราย ก็จะขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่เก็บน้ำ ทำให้เกิดปัญหาความแห้งแล้งซึ่งปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไปในภูมิภาคนี้ ทั้ง ๆ ที่บางบริเวณมีปริมาณฝนมากกว่าภาคกลางของประเทศ จากปัญหาความแห้งแล้งดังกล่าวทำให้เกิดแรงแยกให้กับประชาชนโดยทั่วไป (ยกเว้นบริเวณที่มีแหล่งน้ำสมบูรณ์) ดังที่ปรากฏให้เห็นคือมีประชากรของภาคนี้เป็นจำนวนไม่น้อยที่อพยพย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคอื่น

นอกจากนั้นยังมีลักษณะภูมิประเทศที่ทำให้เกิดแรงแยกขึ้นได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือลักษณะชายแดน และช่องทางต่าง ๆ

เกี่ยวกับลักษณะชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศลาวและกัมพูชาตามเส้นพรมแดนยาวประมาณ ๑,๒๐๐ กิโลเมตรนั้นปรากฏว่ามีลักษณะชายแดนซึ่งเกื้อกูลต่อการปฏิบัติการทางทหารที่สำคัญมากอยู่สองจุดคือ ด้านที่ติดกับแขวงไซบุรี และทางด้านซึ่งติดต่อกับแขวงจำปาศักดิ์-สีหนครของลาว และพื้นที่ตามแนวชายแดนที่ล่อแหลมต่อการรุกรานจากภายนอกประเทศคืออำเภอบึงกาฬ อำเภอเมืองนครพนม อำเภอเขมราฐ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอบุณฑริก อำเภอกันทรลักษ์ และอำเภอกาบเชิง ส่วนแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำที่ทำหน้าที่เป็นเส้นกั้นเขตแดนไทยกับลาวเป็นระยะทางยาว ๘๐๐ กิโลเมตร แม่น้ำโขงนี้เป็นเครื่องดึงดูดให้ประชาชนสองฝั่งมีความรู้สึกในลักษณะเป็นชนชาติเดียวกันตลอดจนมีความเกี่ยวดองเป็นญาติพี่น้องด้วย จึงเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการแทรกซึมและยากในการป้องกัน อีกประการหนึ่งแม่น้ำโขงนี้จะมีคามกว้างประมาณ ๘๐๐-๑,๒๐๐ เมตร แต่ในฤดูแล้งตลิ่งสูงชัน ท้องน้ำบางตอนแคบมาก บางแห่งเหลือเพียง ๑๐๐-๒๐๐ เมตร เท่านั้น นอกจากนั้นบางตอนต้นจนสามารถเดินข้ามได้ เช่นที่แก่ง

ผามอง ดังนี้จึงเห็นได้ว่าแม้สภาพของแม่น้ำโขงเป็นเครื่องกีดขวางตามธรรมชาติเฉพาะการเคลื่อนย้ายกำลังมาก ๆ แต่ก็ไม่นับอุปสรรคสำหรับกำลังส่วนย่อย เพราะกำลังส่วนย่อย ๆ สามารถข้ามได้เกือบทุกแห่ง

ส่วนช่องทางตามพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวจากอำเภอบ้านด่าน จังหวัดอุบลราชธานีมีช่องทางจำนวนมาก แต่มีช่องทางสำคัญเพียงช่องทางเดียวคือ ช่องเม็กเพราะเป็นช่องทางที่ขบวนยานยนต์ผ่านได้สะดวก นอกจากนั้นเป็นทางคนเดินเท่านั้น ช่องทางตามแนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ก็มีช่องเป็นจำนวนมากเหมือนกัน แต่มีช่องทางสำคัญเพียงช่องทางเดียวคือช่องจอมในจังหวัดสุรินทร์ เพราะเป็นทางที่ขบวนยานยนต์ผ่านได้สะดวก นอกจากนั้นเป็นทางคนเดิน

แม้ตามแนวพรมแดนทิวเขาพนมดงรักจะไม่มีช่องทางใหญ่โดยเฉพาะ แต่ก็นับว่าเป็นภูมิประเทศที่เกื้อกูลในการแทรกซึมและทำสงครามกองโจร เพราะสภาพเป็นป่าทึบสามารถเดินผ่านเข้า-ออกได้ทุกแห่งไม่เฉพาะช่องทางเท่านั้น (ซึ่งช่องทางนี้ปรากฏเป็นเพียงราษฎรตามแนวชายแดนนิยมใช้ผ่านเข้า-ออกในยามปกติเท่านั้น)

๔. ภาคตะวันตก ภาคตะวันตกประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ดาก กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ลักษณะภูมิประเทศทางภาคตะวันตกนี้

ประกอบด้วยภูเขาและเทือกเขาสูงต่อจากแนวภูเขาทางภาคเหนือและทอดยาวลงไปทางใต้ บางส่วนของแนวเทือกเขาใช้เป็นเส้นทางพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า ภูเขาและเทือกเขาสูงของภาคนี้ประกอบด้วยเทือกเขาถนนธงชัยต่อจากภาคเหนือลงไปถึงด้านเจดีย์สามองค์ ประมาณละติจูด ๑๕ องศา ๑๘ ลิบดาเหนือ ถัดจากนี้ก็เป็นแนวของเทือกเขาตะนาวศรีทอดยาวไปทางใต้ตามแนวพรมแดนไทยกับพม่าจนถึงเขตจังหวัดระนอง

ข้อแตกต่างของภูมิประเทศในภาคนี้กับภาคเหนือ ทั้ง ๆ ที่ต่างก็มีแนวเขาและเทือกเขาก็คือไม่มีที่ราบระหว่างหุบเขาอย่างกว้างขวาง เช่น ในภาคเหนือ แต่มีที่ราบลุ่มน้ำแคบ ๆ ของแม่น้ำแม่กลองในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เช่น ส่วนที่แม่น้ำแควน้อยไหลผ่าน บางแห่งเป็นหุบเขาลึก และสูงชัน ทำให้เกิดน้ำตกสวยงามหลายแห่งทำให้เป็นที่ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณนี้ นอกจากนั้นยังมีที่ราบลูกฟูกสลับแม่น้ำลำธารสายสั้น ๆ ทางด้านตะวันออกของเทือกเขาตะนาวศรี และเทือกเขาถนนธงชัย ที่ราบเชิงเขาและที่ราบลูกฟูกดังกล่าวมีดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์และใช้ปลูกพืชไร่หลาย ๆ ชนิดเป็นต้นว่า มีการทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ละหุ่ง และพืชอื่นอีกหลายอย่างที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากหินแกรนิตที่แทรกดันตัวขึ้นมาให้แร่ที่มี

ค่าหลายชนิด เช่น ดีบุก ฟลูออไรท์ ทองแดง ตะกั่ว เหล็ก แล้วยังมีหินบะซอลท์ไหลขึ้นเป็นหย่อม ๆ ทางตอนเหนือของอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี เขตนี้มีการขุดพลอยและทับทิมที่มีชื่อเสียงบริเวณหนึ่ง สาเหตุทั้งสองประการดังกล่าวทำให้บริเวณดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการสร้างแรงรวมทางเศรษฐกิจให้กับประเทศทางส่วนนี้ไม่ใช่น้อย

สำหรับภูมิประเทศที่เป็นจุดอ่อนก่อให้เกิดแรงแยกคือทำให้ข้าศึกอาจจะเข้ามาก่อความวุ่นวายและทำให้ประชาชนต้องแตกแยกกันนั้นก็ได้แก่ช่องทางดังต่อไปนี้:-

๔.๑ ช่องทางพระเจดีย์สามองค์ เป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับเมืองเมะลาลังของสหภาพพม่า เส้นทางในสมัยโบราณประเทศสหภาพพม่าใช้เดินกองทัพเข้ามารุกรานประเทศไทยจำนวนหลายครั้ง ทุกวันนี้มีทางรถไฟจากจังหวัดกาญจนบุรีไปยังอำเภอไทรโยค จากนั้นจะมีทางเกวียนไปจนถึงช่องด่านเจดีย์สามองค์ เมื่อพ้นพรมแดนไปแล้วจะมีรถยนต์ไปจนถึงเมืองเมะลาลัง

๔.๒ ช่องทางบ้องตี้ เป็นทางติดต่อระหว่างจังหวัดกาญจนบุรีกับเมืองทวายของสหภาพพม่า เป็นทางตรงมากกว่าเส้นอื่น ๆ จากจังหวัดกาญจนบุรีจนถึงบ้านหนองมกคล เป็นทางเกวียน ต่อจากนั้นเป็นทางคนเดินจนถึงบ้านหลักช้างเผือกในเขตพม่า ต่อจากนี้เป็นถนนที่มีสภาพดีไปจนถึงเมืองทวาย

๔.๓ ช่องทางอำผา เป็นช่องทางที่

ผ่านภูเขาตะนาวศรีระหว่างจังหวัดกาญจนบุรี กับเมืองทวายของสหภาพพม่าเหมือนกัน แต่เป็นช่องทางขนาดเล็กและรกร้างและเป็นเพียงทางเดิน

๔.๔ ช่องทางสิงขร เป็นช่องทางใน ทิวเขาตะนาวศรี อยู่ทิศใต้ในจังหวัดประจวบ ศิริขันธ์ เป็นช่องทางที่ใช้ติดต่อกับเมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดของสหภาพพม่า เส้นทางสายนี้เคยดำรงที่จะสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างประเทศไทยกับสหภาพพม่า แต่ขณะนี้ยังมีได้ดำเนินการแต่ประการใด เดิมเป็นทางที่สะดวกมาก และเป็นช่องทางสะดวกต่อการใช้กำลังเข้ายึดครองเพื่อตัดภาค ใต้ออกเป็นท่อน ๆ เมื่อเกิดสงครามระยะแรกได้ เพราะแคบเพียง ๑๒ กิโลเมตร การขึ้นทางประจวบศิริขันธ์เป็นทางสะดวกกว่า การส่งกำลังผ่านช่องเขาแต่จะทำได้เมื่อมีกำลังทางเรือและการคุ้มครองทางอากาศพอเพียง ญี่ปุ่นได้เคยยกพลขึ้นบกเป็นผลสำเร็จด้วยดี แล้วเลยพุ่งไปยึดช่องสิงขรไว้ด้วย

๕. ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันออกเฉียงใต้หรือภาคตะวันออกประกอบด้วย ๖ จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

ภาคตะวันออกเฉียงใต้นี้มีลักษณะแตกต่างไปจากภาคกลาง ทั้งนี้เพราะว่าพื้นที่ในภาคนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยภูเขา แนวเทือกภูเขาที่สูง ที่ราบแคบ ๆ ทางตอนบน และชายฝั่งทะเล อย่างไรก็ตาม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกฟูก สำหรับบริเวณที่ราบ

แคบ ๆ ที่อยู่ชายฝั่งทะเล จัดว่าเป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าบริเวณอื่น ๆ ซึ่งนับว่าเป็นก่อให้เกิดการสร้างแรงรวมได้ อย่างดี นอกจากนั้นยังมีหินบะซอลต์ที่แทรกขึ้นมาเป็นหย่อม ๆ ในบางเขต เช่น ในเขตจังหวัดจันทบุรี และตราด ได้ยังผลสะท้อนไปถึงพืชผลที่ประชากรเพาะปลูกด้วยเป็นต้นว่ามีการทำสวนผลไม้ เช่นเงาะ ลางสาด สวนมะพร้าว และสวนยางพาราคัลยา ๆ กับภาคใต้ของประเทศและบางบริเวณท้องที่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดระยอง พื้นที่ของจังหวัดชลบุรีและบางส่วนของจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งมีปริมาณฝนโดยทั่วไปน้อยกว่าทางจังหวัดจันทบุรีและตราด จึงมีการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย และมันสำปะหลังมากบริเวณหนึ่งของประเทศ และกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละหลายพันล้านบาท จึงนับว่าพื้นที่ดังกล่าวก่อให้เกิดการสร้างแรงรวมทางเศรษฐกิจขึ้น

๕.๑ บริเวณที่ราบตอนบน ที่ราบน้อยอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรีเป็นส่วนใหญ่ (ส่วนน้อยอยู่ในจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นส่วนภาคกลาง) ที่ราบนี้เป็นที่ราบอยู่ระหว่างเทือกเขาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและแนวเขาของภาคนี้ กล่าวคืออยู่ระหว่างภูเขาสันกำแพงกับภูเขาจันทบุรี ภูมิประเทศนี้แต่เดิมอาจเป็นแนวเทือกเขาต่อกัน แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในทางธรณีวิทยา แผ่นดินยุบตัวลงทำให้เกิดที่ราบแคบ ๆ เรียกกันว่าฉนวนไทย (Thai Corridor) ซึ่งเชื่อมโยง

เข้าไปยังที่ราบในประเทศกัมพูชา สำหรับ
ฉนวนไทยนี้ เรามักเรียกกันทั่วไปว่า ช่อง
วัฒนา ฯ นี่เป็นที่ราบมีทุ่งนาและป่าไม้
เบญจพรรณขึ้นเป็นหย่อม ๆ กว้างทั้ง
หมดประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีถนนถาวร
เชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัม
พูชา ตรงชายแดนไทยมีอำเภอรัญประเทศ
ตั้งอยู่ ทางประเทศกัมพูชามีถนนเชื่อมต่อ
ไปยังเมืองศรีโสภณได้ นอกจากมีถนนถาวร
แล้วยังมีทางรถไฟจากจังหวัดปราจีนบุรี
มายังอำเภอรัญประเทศได้อีกด้วย ซึ่ง
ทางรถไฟสายนี้เองทางประเทศกัมพูชาก็ได้
สร้างทางรถไฟจากเมืองศรีโสภณมาต่อ
กับรัญประเทศด้วย พรหมแดนในตอนนี
จึงนับได้ว่าไม่มีสิ่งกีดขวางธรรมชาติเหมือน
กับในตอนอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอก
จากนั้นที่เทือกเขาจันทบุรี ซึ่งเป็นเทือกเขา
หินแกรนิตที่มีความแข็งแกร่ง มียอดเขาสอย
ดาวเหนือและยอดเขาสอยดาวใต้สูงประมาณ
๑,๕๕๖ เมตร และ ๑,๖๓๓ เมตร ตามลำดับ
ยอดเขาสูงทั้งสองนี้เป็นที่หมาย ซึ่งสา
มารถมองเห็นได้ในระยะไกล ๆ เมื่อนั่งรถบน
ถนนสุขุมวิทในบริเวณนั้น ก็นับว่าเป็นแหล่ง
ที่ตั้งมั่นและเส้นทางผ่านของผู้ก่อการร้ายด้วย
เช่นกัน

๕.๒ เขตทางตอนใต้ ได้แก่ พื้นที่จาก
ช่องวัฒนาจนจดฝั่งทะเลด้านตะวันออกเฉียง
ใต้ เขตแดนในตอนนี้มีเทือกเขาบรรทัด ซึ่ง
ใช้เป็นพรหมแดนระหว่าง ประเทศไทยกับ
ประเทศกัมพูชา เทือกเขานี้ปกคลุมด้วยต้น

ไม้ใหญ่รกรทึบเป็นเครื่องกีดขวางตามธรรม
ชาติอยู่ แต่มีช่องทางผ่านภูเขาซึ่งใช้ติดต่อ
เข้าออกระหว่างประเทศไทยกับประเทศ
กัมพูชาอยู่ได้บ้าง เช่น ช่องทางในอำเภอ
โป่งน้ำร้อนไปยังไพลินในเขตประเทศกัมพูชา
แต่ก็เป็นเส้นทางที่ไม่สู้จะสะดวกนัก เพราะ
มีลำธารมาก ส่วนทางทะเลนั้นสามารถเดิน
ทางติดต่อกันได้สะดวกที่จังหวัดตราด อย่าง
ไรก็ตามหากข้าศึกมีกำลังแข็งแรงก็อาจใช้
กำลังตัดบริเวณชายฝั่งตอนใต้ของเขตนี้ออก
เป็นท่อน ๆ ในระยะแรกที่เกิดสงครามได้

๖. ภาคใต้ ภาคใต้ประกอบด้วย ๑๔
จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี
นครศรีธรรมราช พังงา กระบี่ ภูเก็ต ตรัง
พัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ
สตูล

ภูมิประเทศของภาคใต้โดยทั่ว ๆ ไปมี
ลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล โดยมีทะเล
ชานบทั้งสองด้าน คืออ่าวไทย และทะเล
อันดามัน มีเทือกเขาภูเก็ตทอดยาวตั้งแต่จัน
ทุมพรถึงจังหวัดพังงา ถัดจากนั้นเป็นภู
เขาหินปูนเตี้ย ๆ และเทือกเขานครศรีธรรม
ราชเป็นแนวต่อของเทือกเขาภูเก็ต เริ่ม
จากทางใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่
ผ่านนครศรีธรรมราชไปถึงสตูล ทิวเขาทั้ง
สองนี้ยาวไปทางตอนกลางของภาคชานบ
กับแนวลองติจูดคล้าย ๆ กันกลางพื้นที่
ลาดไปทางฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ทางด้านใต้
สุดของภาคมีแนวเทือกเขาสันกาลาศรีทอด
ยาวในแนวตะวันออก-ตะวันตก และใช้เป็น

เส้นพรมแดนระหว่างไทยกับประเทศมาเลเซีย

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา และการเปลี่ยนแปลงทางธรณีสัณฐานวิทยาของภาคใต้พบว่า ทางด้านใต้ของเทือกเขาภูเก็ทมีหินแกรนิตยุคครีเทเชียสแทรกขึ้นมาเป็นหย่อม ๆ ซึ่งหินแกรนิตยุคนี้มีแร่ดีบุกตกผลึกอยู่มากมาย นับว่าเป็นพื้นที่ ๆ ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างมาก อย่างไรก็ตามภูมิประเทศของภาคใต้แบ่งออกได้ ๒ บริเวณใหญ่ ๆ

๖.๑ บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกติดอ่าวไทย พื้นที่ทางด้านนี้เกิดจากพื้นดินยกตัวสูงขึ้น ลักษณะฝั่งทะเลราบเรียบ มีบริเวณเขตน้ำตื้นกว้างขวาง การยกตัวของพื้นที่ดังกล่าวทำให้มีที่ราบแคบ ๆ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปจนถึงจังหวัดนราธิวาส และเป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น

๖.๒ บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน ภูมิประเทศด้านนี้เกิดจากแผ่นดินยุบตัว ชายฝั่งมีลักษณะขรุขระเว้า ๆ แหว่ง ๆ มีอ่าวและเกาะมากมาย เกาะสำคัญได้แก่ เกาะภูเก็ต เกาะตะรุเตา เกาะลันตา เกาะลิบง เกาะพระทอง และเกาะยาวใหญ่ สำหรับพื้นที่ทางด้านนี้ในแถบจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต นับว่าเป็นพื้นที่ที่อุดมด้วยแร่ดีบุกดังกล่าวแล้ว แต่ในบางพื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณชายฝั่งทะเลมีน้ำทะเลท่วมถึง มีป่าชายเลนขึ้นอยู่ ซึ่งได้แก่บริเวณตั้งแต่อ่าวพังงาลงไปถึงจังหวัดสตูล ซึ่งก็นับว่าพื้นที่ส่วนนี้ก่อให้เกิดแรงแยกได้เหมือน

กัน ส่วนพื้นที่ส่วนอื่นที่ก่อให้เกิดแรงแยกในภูมิภาคนี้ก็มีดังนี้

ก. ช่องทางไทรสามขา เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างจังหวัดชุมพรกับเมืองเลนผาของสหภาพพม่า เป็นช่องทางผ่านภูเขาสูงแต่มีสภาพเล็กและรกรากเป็นทางคนเดิน

ข. ที่พรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย โดยทั่วไปเป็นภูเขาซึ่งปกคลุมด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่รกทึบ แต่มีบางตอนที่เป็นที่ราบระหว่างช่องเขา ซึ่งทางรัฐบาลทั้งสองประเทศได้ร่วมกันบูรณะเส้นทางภายในประเทศของตนให้เข้ามาเชื่อมติดต่อกันดังนี้:-

(๑) ช่องทางอิดำเป็นช่องทางระหว่างภูเขาสันกาลาคีรี เป็นเส้นทางใหญ่ซึ่งทางรัฐบาลไทยได้สร้างเป็นถนนถาวรจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลามาบรรจบกับถนนของประเทศมาเลเซียที่บริเวณอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ถนนสายนี้เป็นทางสำคัญมากซึ่งสามารถเดินทางต่อไปยังส่วนใต้สุดของประเทศมาเลเซีย ซึ่งตรงกันข้ามจากส่วนนี้ของประเทศมาเลเซียก็เดินทางเข้ามายังประเทศไทยได้ ตรงเส้นเขตแดนที่อำเภอสะเดามีด่านตรวจคนเข้าเมืองและด่านเก็บภาษีตั้งอยู่

(๒) ช่องทางเมราพิศ เป็นช่องทางระหว่างภูเขาสันกาลาคีรีเหมือนกันแต่อยู่ในจังหวัดยะลาตรงพรมแดนที่จะเข้าเขตประเทศมาเลเซีย คือที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เส้นทางนี้เป็นเส้นทางถาวรเข้าไปจนถึง

เมืองสุโขทัย และเชื่อมกับถนนสายที่จะไปยังส่วนใต้สุดของประเทศมาเลเซียเหมือนกัน และจากดินแดนส่วนนี้ของมาเลเซีย ก็เข้ามายังประเทศไทยได้เช่นกัน

(๓) เส้นทางรถไฟ ที่แยกจากชุมทางหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ลงมาทางใต้สามารถเข้าไปในเขตมาเลเซียได้อีกสองทางคือ ทางทิศตะวันออกมาบรรจบกับทางรถไฟของประเทศมาเลเซีย ณ ชายแดนที่สุโขทัยของประเทศไทยแล้วเลยเข้าไปจนถึงชุมบัด ส่วนทางทิศตะวันตกจรดชายแดนที่ป่าดงเบขาร์ สำหรับทางรถไฟสายป่าดงเบขาร์นี้เชื่อมต่อกับทางรถไฟของมาเลเซีย

(๔) เส้นทางทะเลซึ่งสามารถเดินทางเข้าไปยังประเทศมาเลเซีย ซึ่งประกอบด้วยฝั่งทะเลทั้งสองด้านคือ ทางฝั่งตะวันออกก็มีเมืองท่าโกตาบารูและทางชายฝั่งตะวันตกก็มีเมืองท่าปีนัง

แนวทางการสร้างแรงรวม

ในบริเวณที่ก่อให้เกิดแรงแยก และจุดอ่อนต่าง ๆ ของลักษณะแผ่นดินดังกล่าวแล้วสามารถแก้ไขเพื่อให้เกิดแรงรวมได้ดังนี้

๑. การเฝ้าตรวจ ตามแนวชายแดน และโดยเฉพาะบริเวณที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนต่าง ๆ และมีการผ่านเข้า-ออก ควรมีการเฝ้าตรวจและป้องกันการแทรกซึมเพื่อให้ได้ผลอย่างจริงจัง หนึ่งในขณะนี้ตามบริเวณชายแดนบางแห่งที่เราได้จัดตั้งหน่วยเพื่อเฝ้าตรวจชายแดนตามลำดับ ซึ่งมีหมู่บ้าน

เดือนกัญ หมู่บ้านสังกัดกัน และต่อมาก็คือชุดเฝ้าตรวจชายแดน และให้ขึ้นอยู่กับมว.ตชด. ที่อยู่ตามชายแดนนั้น นับว่าเป็นสิ่งถูกต้องประการหนึ่งแต่ว่าการจัดตั้งหน่วยการเฝ้าตรวจชายแดนในลักษณะนี้ ควรได้ขยายคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าวให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

๒. การสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงการสร้างเส้นทางประเภทนี้ที่ประเทศต่าง ๆ ก่อสร้างขึ้นก็เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทยเรานั้นเราต้องการสนับสนุนการรักษาความมั่นคงภายใน และการเตรียมแผนป้องกันประเทศ และสนับสนุนนโยบายการกระจายรายได้ออกไปสู่ชนบท ดังนั้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๕ ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงอย่างมาก ปรากฏว่าเส้นทางที่วางแผนจะทำการก่อสร้าง จึงมักจะเป็นเส้นทางที่อยู่ในเขตชายแดนหรือย่างเข้าไปในพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีปัญหาด้านความมั่นคงหรือผ่านไปยังหมู่บ้านที่โดดเดี่ยวที่ไม่มีเส้นทางคมนาคม และตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารดังกล่าว

ปัญหาก็คือว่าเส้นทางเพื่อความมั่นคงที่จะก่อสร้างขึ้นนี้โดยมากมักมีหลายสายเกินที่งบประมาณแผ่นดินจะสนองตอบได้ ดังนั้นจึงควรได้ถ่วงถ่วงเอาเส้นทางที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงจริง ๆ และจัดลำดับไว้ เช่น เส้นทางที่สำคัญทางภาคเหนือ

ควรได้แก่เส้นทางในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เส้นทางในเขตจังหวัดน่าน เส้นทางในพื้นที่เขาค้อ เส้นทางสายแม่สลด หรือในทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย (ด้านอำเภอเชียงคาน) จังหวัดหนองคาย (ด้านอำเภอบ้านเพ อำเภอสรีเชียงใหม่ อำเภอเมืองพระบาท) จังหวัดมุกดาหาร (ด้านอำเภอเมือง) จังหวัดอุบลราชธานี (ด้านอำเภอบุณฑริก อำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอเขมราฐ) จังหวัดสุรินทร์ (ด้านอำเภอกาบเชิง) และจังหวัดศรีสะเกษ (ด้านเขาพระวิหาร อำเภอกันทรลักษ์) นอกจากนั้นยังมีเส้นทางความมั่นคงที่ได้ควรพิจารณาในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศอีก ปัญหาอีกประการหนึ่ง เส้นทางที่จะทำการก่อสร้างหากอยู่ในเขตที่มีสถานการณ์ก่อการร้าย ก็ควรต้องทำการคุ้มครองให้เส้นทางสามารถใช้ได้โดยปลอดภัย โดยอาจมีการจัดตั้งหมู่บ้านในบริเวณสองข้างทางแล้วทำการพัฒนาให้ประชากรสามารถประกอบอาชีพและยึดมั่นในหมู่บ้านที่จัดตั้งให้เพื่อให้ประชากรเหล่านี้เป็นกำลังคุ้มครองเส้นทางแทนเจ้าหน้าที่ต่อไป

อย่างไรก็ตามหากเราพิจารณาถึงการสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงในกรณีสนับสนุนการเตรียมแผนป้องกันประเทศนั้น หากพิจารณาถึงการสนับสนุนการเตรียมแผนป้องกันประเทศเพื่อให้ปลอดภัยจากข้าศึกภายในหรือผู้ก่อการร้ายที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่งนับว่าก่อให้เกิดจุดอ่อนภายในประเทศ

อย่างหนึ่งที่สำคัญนั้น การให้น้ำหนักของความสำคัญของเส้นทางให้แก่ภาคก็ยังไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ถ้าพิจารณาถึงการสนับสนุนการเตรียมแผนป้องกันประเทศเพื่อให้ปลอดภัยจากข้าศึกที่มาจากภายนอก ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงแยกแยะเราได้ นั่น ก็คงต้องถือว่าการก่อสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกย่อมถือได้ว่ามีความสำคัญมากกว่าเส้นทางอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะว่าข้าศึกของเราโดยตรงในขณะนี้จะมาทางลาวและเขมร จึงอยู่การสร้างเส้นทางเหล่านี้โดยเฉพาะเพื่อให้ปลอดภัยจากข้าศึกภายนอกมีคนส่วนใหญ่มองคิดว่าจะเป็นหนทางให้ข้าศึกใช้เส้นทางนี้เข้ามาสู่ฐานเราอย่างง่ายดาย ว่าเป็นที่จริงเส้นทางประเภทนี้จะช่วยให้เราสามารถขนส่งลำเลียงทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์ได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว นับเป็นการให้ประโยชน์แก่ฝ่ายเราเป็นอย่างยิ่งหากเราพิจารณาที่โซเวียตรัสเซียพ่ายแพ้แก่ญี่ปุ่นในตอนก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็เพราะรัสเซียขาดถนนหนทางและเส้นทางรถไฟที่จะช่วยส่งกองบำรุงสนับสนุนได้เป็นจำนวนมากและทันทั่วทั้ง

๓. การย่นระยะทาง เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศบางแห่งมีลักษณะทุรกันดาร เป็นเทือกเขา ทำให้ยากต่อการติดต่อ เช่น มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๘ ซึ่งเป็นทางลาดยางโดยตลอดจากจังหวัดเชียงใหม่ผ่านอำเภอหางดง สันป่าตอง จอมทอง และ

ฮอด จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สะเรียง แม่
ลาน้อย ขุนยวม ถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ระ
ยะทาง ๓๖๙ กิโลเมตร ซึ่งมีลักษณะทางคด
เคี้ยวไปตามเทือกเขามีโค้งมากถึง ๑,๘๖๔ โค้ง
และแม้มีรถประจำทางวิ่งอยู่เป็นประจำ ก็ทำ
ให้ต้องตัดถนนเพื่อย่นระยะทางกล่าวคือจาก
จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็จำเป็นต้องตัดถนน
ผ่านอำเภอปายไปบรรจบทางหลวงแผ่นดิน
หมายเลข ๑๐๗ สายเชียงใหม่-ฝาง ที่บ้าน
แม่มาลัย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งจะมีระยะทางเพียง ๒๐๐ กิโลเมตร นับ
ว่าจะย่นระยะทางได้ถึง ๑๖๙ กิโลเมตร ทำ
ให้การเดินทางและการขนส่งบำรุงจากอำ
เภอขุนยวมไปเชียงใหม่ไม่ต้องย้อนมาที่
แม่สะเรียง ถนนนี้รัฐบาลกำลังก่อสร้างอยู่
และจัดว่าเป็นถนนยุทธศาสตร์ทางภาคตะ
วันตกเฉียงเหนือทีเดียว ซึ่งลักษณะการตัด
ถนนเป็นการย่นระยะทางดังกล่าวนี้ควรได้
รับการพิจารณาให้ไปปฏิบัติในเขตอื่น ๆ
โดยทั่วไปโดยเฉพาะพื้นที่ ๆ ต้องประสบกับ
ปัญหาทุรกันดารดังกล่าว

๔. เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงมีลักษณะ
ภูมิประเทศเป็นป่าเขาและมีที่ราบโล่งมาสู่
จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีสิ่งกีดขวางเพียงเล็ก
น้อย ดังนั้นฝ่ายธุรการสามารถพุ่งเข้า
มาด้วยกำลังทางบกเป็นจำนวนมาก โดย
ปราศจากการขัดขวางตามธรรมชาติ ทั้งยังมี
เส้นทางถนน และทางรถไฟระยะทางไม่
ไกลนักจากกรุงเทพมหานคร และดิน
แดนภาคกลางอันเป็นหัวใจสำคัญของประเทศ

ด้วยเหตุนี้เราจำเป็นต้องสร้างเสริมความเข้ม
แข็งให้กับจังหวัดที่อยู่โดยรอบที่จะรักษาพระ
นคร ซึ่งได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ สระบุรี
ราชบุรี และปราจีนบุรี อนึ่งแม้ว่าในขณะนี้
เรามีความแน่ใจว่าข้าศึกที่สำคัญที่สุดที่จะ
เข้ามาสร้างความอ่อนแอให้เราได้นั้น จะเข้า
มาทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือ
แต่เราก็จำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่าง
ประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านทางด้านนี้ให้
เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม นอก
จากนั้นเนื่องจากในเขตช่องวัฒนาแถบอำ
เภอตาพระยา อันเป็นที่ราบและเป็นส่วน
หนึ่งของฉนวนไทย (Thai corridor) เราได้ขุด
คูไ้ตลอดแนวขนานกับชายแดนเป็นระยะ
ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตรเศษ โดยอยู่ห่าง
จากแนวพรมแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา
หลายกิโลเมตรนั้น นอกจากประชากรที่อา
ศัยใกล้เคียงบริเวณนี้จะได้อาศัยน้ำในคูเพื่อ
การบริโภค และการเกษตรแล้ว แนวคูนี้ก็
อาจช่วยในการป้องกันได้เหมือนกัน ดังนี้
เพื่อให้แนวป้องกันทางด้านนี้มั่นคงและแน
หนายิ่งขึ้น ก็อาจจะทำได้โดยขุดคูเป็นแนว
ยาวให้ขนานกับแนวคูที่ขุดไว้เดิม โดยที่ระ
ยะทางระหว่างแนวคูอันแรกกับแนวคูอันที่ ๒
ห่างกัน เป็นระยะทางเท่ากับระยะห่างจาก
แนวพรมแดนไทย-กัมพูชา กับแนวคูอันแรก

๕. การสร้างสัมพันธ์ภาพกับประเทศ
เพื่อนบ้านดังกล่าวมาแล้วว่า แม้เราจะ
ทราบว่ข้าศึกของเราอาจมาจากด้านลาว
หรือด้านกัมพูชา หรืออาจมุ่งมาทางภาคตะ

วันออกเฉียงเหนือ หรือภาคตะวันออก แต่เราก็ต้องเร่งสร้างสัมพันธภาพกับประเทศเพื่อนบ้านทางด้านนี้อย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม ส่วนทางด้านภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้เราก็จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ภาพกับประเทศเพื่อนบ้านด้านทั้งสองให้ดีขึ้นกว่าเดิมไปอีก

ภาคเหนือและภาคตะวันตก นับว่ามีลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพที่ทุรกันดารอยู่มากและแม้มีเส้นทางสามารถติดต่อกับประเทศไทยได้ดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น แต่ก็จัดว่าอยู่ในขั้นจำกัด ประกอบกับสหภาพพม่ามีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยเป็นอย่างดีตลอดมาและสาธารณรัฐประชาชนจีนเอง ซึ่งในสมัยก่อนเราเกรงว่าจะทำการรุกรานประเทศเราทางด้านนี้ หากจีนได้รับความร่วมมือจากสหภาพพม่า หรือมีเช่นนั้นก็ต่อเมื่อสหภาพพม่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีน แต่ในขณะนั้นจีนมีนโยบายขัดแย้งกับโซเวียตรัสเซีย และไม่มีนโยบายจะรุกรานประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศไทย ก็ทำให้เป็นที่น่าจะไว้วางใจได้แต่ดังที่ทราบกัน สหภาพพม่ายังประสบปัญหาภายในกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มคอมมิวนิสต์พม่า กลุ่มพม่าอิสระ และกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้หลายกลุ่มได้อาศัยลักษณะภูมิประเทศต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วที่อยู่ชายแดนไทย

เป็นฐานในการชั่งสมและปฏิบัติการ จึงนำที่จะต้องพิจารณาว่า เราควรปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้เกิดผลประโยชน์แก่สหภาพพม่าและผลประโยชน์ของเรา และความมั่นคงของเราลดลงจนการก่อให้เกิดแรงรวมของประชาชนชาวไทยด้วย*

ภาคใต้ ประเทศไทยเรามีช่องทางและเส้นทางติดต่อกับประเทศมาเลเซียได้หลายทางดังกล่าวแล้ว แต่เรามีสัมพันธภาพระหว่างกันเป็นไปด้วยดีตลอดมา มีการร่วมมือกันปราบปรามผู้ก่อการร้ายตามชายแดนทั้งสองฝ่าย ซึ่งผู้ก่อการร้ายได้อาศัยพื้นที่ภูเขาซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างประเทศทั้งสองเป็นสถานที่หลบซ่อนและสร้างฐานปฏิบัติการหนึ่งแม้มีขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งได้อาศัยลักษณะภูมิประเทศดังกล่าว แต่ประเทศมาเลเซียก็ยังยืนยันเสมอว่ามิได้รู้เห็นเป็นใจกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนนี้เลย จึงน่าจะคงความไว้วางใจทางด้านนี้ได้ นอกจากนั้นแล้วลักษณะของแหลมมลายูมีรูปร่างแคบยาว คุณค่าของแหลมมลายูอยู่ที่สิงคโปร์และช่องแคบสุมาตราซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ ประกอบกับภาคใต้เราซึ่งตั้งอยู่บนส่วนหนึ่งของแหลมมลายูซึ่งอาจจะถูกตัดขาดเป็นส่วน ๆ ได้ในระยะแรกของการสงคราม ดังนั้นฐานะทางภูมิศาสตร์กายภาพของมาเลเซียจะมีส่วนช่วยในการป้องกันการโจมตีอ่าวไทยด้านตะวันตก

* มนุ วัลยะเพ็ชร, ลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพกับความมั่นคงของประเทศไทย, อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑, ๒๕๒๕, หน้า ๗๒-๗๔.

ตกได้ ดังนั้นการรักษาความสัมพันธ์ภาพระหว่างเรากับมาเลเซียให้ยั่งยืนสถาพรตลอดไป ก็ย่อมเป็นผลดีแก่ความมั่นคงปลอดภัยของเรา อันยอมก่อให้เกิดแรงรวมแก่ประชาชนชาวไทยเราตลอดไป^๒

๖. การพัฒนาที่ลุ่มต่าง ๆ ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะแผ่นดินที่มีที่ลุ่มได้แก่ บริเวณทางตอนใต้ของที่ราบภาคกลาง บริเวณริมชายฝั่งของภาคตะวันออก บริเวณที่ชายฝั่งทางด้านตะวันตก และตะวันออกของคาบสมุทรภาคใต้ ซึ่งที่ลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดแรงแยกดังกล่าวแล้วทั้งสิ้น คือ มีประชากรอาศัยอยู่น้อยและกระจายกันมาก คุณภาพของดินไม่ดี และขาดการคมนาคมขนส่ง ดังนั้นหนทางแก้ไขพื้นที่ดังกล่าวเพื่อก่อให้เกิดแรงรวมขึ้นนั้น สามารถกระทำได้ มีการขยายพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกและที่

อยู่อาศัย (reclamation) ในบริเวณที่ลุ่มเหล่านี้สามารถกระทำได้โดยการขุดคลองระบายน้ำออกสร้างทำนบและมีประตูน้ำเพื่อควบคุมน้ำ เมื่อดำเนินการขั้นนี้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ต้องทำการปรับปรุงดิน โดยตั้งเป็นสถานีปรับปรุงดินโดยทำให้ดินปลอดจากความเป็นกรด และความเป็นด่างมาก ๆ เมื่อทดลองได้ผลว่าเหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดใด ก็ทำการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดผลย่อมต้องอาศัยเวลานานมากเป็นสิบ ๆ ปีทีเดียว นอกจากนั้นการสร้างถนนทางเข้าไปในบริเวณนี้โดยเฉพาะโครงการสร้างถนนเลียบชายฝั่ง ในภูมิภาคต่าง ๆ ดังกล่าวนับว่าเป็นหนทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ นับว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง

สรุป

ปรากฏการณ์เกี่ยวกับแรงแยกและแรงรวมอันเกิดจากลักษณะแผ่นดินเกิดขึ้นภายในรัฐอยู่ตลอดเวลา และเกิดขึ้นได้ทุกท้องที่และภูมิภาคของประเทศ สิ่งสำคัญเมื่อเกิดแรงแยกขึ้นแล้วไม่ว่ามีปัจจัยมาจากลักษณะแผ่นดินหรือปัจจัยที่มาจากสาเหตุทางกายภาพอื่น ๆ หรือแม้แต่สาเหตุทางสังคมประเภทต่าง ๆ ควรที่รัฐต้องริบหาทางแก้ไขเพื่อสร้างเสริมแรงรวมให้เกิดขึ้นให้ได้ ซึ่งนับว่าจะเป็หนทางที่จะทำให้รัฐสามารถคงอยู่และมีความเป็นปึกแผ่นได้

^๒ มนู วัลยะเพ็ชร, ลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพกับความมั่นคงของประเทศไทย, วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑, ๒๕๒๕, หน้า ๗๒-๗๕.